

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้เพื่อส่งเสริม
ทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล
An Organizing Creative Art Made from Wasted
Material Activities to Enhance Kindergarteners' Social Skills

กุลชาติ พันธวรกุล*

*คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

*Corresponding author. Email : kullachat@vru.ac.th

Received: February 17, 2020 Revised: May 1, 2020 Accepted: May 28, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการแบ่งปันสิ่งของ และด้านร่วมมือในการทำงาน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนสุลัคขนะ จังหวัดปทุมธานี จำนวน 20 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) ระยะเวลาในการวิจัยทั้งสิ้น 12 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ และแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัย พบว่า หลังการทดลอง เด็กวัยอนุบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการแบ่งปันสิ่งของ และด้านการร่วมมือในการทำงาน สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: กิจกรรมสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ ทักษะทางสังคม เด็กวัยอนุบาล

Abstract

The objective of research was to compare Kindergarteners' social skills in 3 aspects, which were helping others aspect, sharing aspect and collaboration aspect before and after organizing creative art made from wasted material activities. The samples were 20 Kindergarteners in K2, Sulakkana school, pathum thani province by using the cluster random sampling method. The research duration was 12 weeks. Research instruments were plans for creative art made from used material activities and kindergarteners' social skills observation

form. The data were analyzed by mean, standard deviation and t-test.

The research finding was as follow: After the experiment, Kindergarteners had the social skills in 3 aspects, which were helping others aspect, sharing aspect and collaboration aspect mean score higher than those of before at .05 level of significance.

Keywords: Creative Art Made from Wasted Material Activities, Social Skills, Kindergarteners

บทนำ

สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในยุคปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา รวมไปถึงความเจริญทางด้านวัตถุซึ่งได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็วทำให้การดำรงชีวิตในปัจจุบันมุ่งเน้นในด้านการแข่งขันกันมากขึ้น จนลืมไปว่าในความเป็นจริงแล้วนั้น มนุษย์ที่ขึ้นชื่อว่าเป็น “สัตว์สังคม” ควรให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข การช่วยเหลือ การแบ่งปัน และการร่วมมือซึ่งกันและกันในสังคม การมีจิตอาสา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นจุดเริ่มต้นที่จะทำให้สังคมเป็นสังคมที่เจริญอย่างแท้จริง จุดเริ่มต้นของการพัฒนามนุษย์ คือ การศึกษาของเด็กปฐมวัย เนื่องด้วยเด็ก คือ อนาคตของประเทศชาติ เด็กควรจะได้รับ การส่งเสริมการเรียนรู้ที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาให้เด็กเจริญเติบโตเป็นบุคคลที่มีสมรรถนะตามที่สังคมต้องการ และอีกสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย คือ การส่งเสริมทักษะทางสังคมซึ่งเป็นทักษะพื้นฐานในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ จึงเป็นสิ่งที่เด็กควรได้รับการปลูกฝังเป็นอย่างยิ่งตั้งแต่ช่วงปฐมวัย ดังที่กระทรวงศึกษาธิการได้เล็งเห็นความสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย ตามที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 มาตรฐานที่ 8 ว่าด้วยเรื่องของการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ทักษะทางสังคมเป็นทักษะที่เด็กจะแสดงออกผ่านการปฏิบัติเพื่อสร้างบุคลิกลักษณะที่พึงประสงค์ทั้งด้านพฤติกรรม อารมณ์ และจิตสำนึก นำไปสู่การพัฒนาบุคลิกภาพ เพื่อเสริมสร้างให้เด็กเกิดการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-awareness) ความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) และความเชื่อมั่นในตนเอง (Self-confidence) รวมถึงความสามารถในการแสดงความคิดเห็นในสิ่งต่าง ๆ การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงลำดับการพัฒนาการทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้เรียนรู้เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เด็กในวัยนี้จึงเป็นวัยที่ชอบเล่นเป็นกลุ่มมากกว่าเล่นคนเดียว ต้องการตัวแบบด้านสังคมและจริยธรรม เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เพราะเด็กเริ่มมีการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เลือกร่วมเล่นของตนเอง ได้ช่วยเหลือผู้อื่น รู้จักการให้และการรับ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมทักษะทางสังคมที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ในอนาคต (Erikson 1988 อ้างถึงใน สิริมา ภิญญอนันตพงศ์, 2550) ซึ่งทักษะทางสังคมเป็นลักษณะของการแสดงออกต่อบุคคลอื่น ผ่านการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การช่วยเหลือแบ่งปันสิ่งของ

รวมถึงการให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในกิจวัตรประจำวัน เด็กจึงเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้นทั้งบุคคลภายในและภายนอกครอบครัว แม้ว่าธรรมชาติของเด็กปฐมวัยมักยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและแสดงออกตามความต้องการของตนเอง ยังไม่สามารถควบคุมอารมณ์ยอมรับความคิดเห็นและความรู้สึกของผู้อื่นได้ดีเท่าที่ควร

การแสดงออกทางพฤติกรรมในระยะแรกของเด็กปฐมวัย อาจมีปัญหาเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น แต่เมื่อเด็กมีอายุมากขึ้นและมีโอกาสที่ได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นมากขึ้น รวมทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่เหมาะสมตามกฎเกณฑ์ของสังคม เด็กจะสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและเรียนรู้บทบาทหน้าที่ของตนเองได้ดีขึ้น การที่เด็กมีพฤติกรรมทางสังคมไม่เหมาะสม เช่น ก้าวร้าว ขาดความรับผิดชอบเอาแต่ใจตนเอง ฯลฯ จะทำให้เด็กปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ยาก และอาจก่อให้เกิดปัญหาความรุนแรงต่อไปในอนาคตได้ แต่ถ้าเด็กได้รับการอบรมปลูกฝังพฤติกรรมที่เหมาะสมตามเกณฑ์ของสังคม จะส่งผลให้เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้และเรียนรู้บทบาทของตนเอง เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม การพัฒนาทางด้านสังคมสำหรับเด็กวัยนี้ต้องฝึกให้เด็กเกิดความไว้วางใจในผู้อื่น เมื่ออยู่ร่วมกันทำงานและเล่นร่วมกับผู้อื่นได้ มีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างง่าย ๆ ให้เด็กเข้าใจข้อตกลง กฎเกณฑ์ ฝึกให้เด็กรู้จักอดทนรอคอย ฝึกให้เด็กรับฟังผู้อื่น รวมถึงการชื่นชมผู้อื่น (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542) ซึ่งสอดคล้องกับ พัชรี ผลโยธิน (2551) ที่กล่าวว่า เด็กในช่วง 6 ปีแรกของชีวิตเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง และเป็นช่วงเวลาที่มียุทธพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เป็นช่วงแห่งการเรียนรู้ในการสร้างมิตรภาพ เรียนรู้วัฒนธรรมในสังคมและสภาพแวดล้อมเด็กที่อาศัยอยู่ เรียนรู้ที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีความหมาย เรียนรู้การปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น และเป็นช่วงแห่งการเรียนรู้ประสบการณ์ในการใช้ชีวิตแบบสังคมส่วนรวม ดังนั้นการพัฒนาทักษะทางสังคม จึงควรได้รับการปลูกฝังในช่วงวัยนี้

กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาเด็กปฐมวัยได้หลากหลายด้าน อาจเป็นเพราะรูปแบบของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกทางความคิด และจินตนาการอย่างอิสระ เปิดโอกาสให้เด็กเป็นผู้ริเริ่ม มีการยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก ทำให้เกิดกระบวนการกลุ่มที่ส่งเสริมให้เด็กมีพฤติกรรมที่เหมาะสมผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการวางแผน และออกแบบการจัดกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้เด็กเกิดพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพ ดังนั้นควรเน้นให้มีสื่อของจริงให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหาด้วยตนเอง โดยครูสามารถจัดกิจกรรมได้ทั้งแบบกลุ่มและแบบเดี่ยว อาจมีการกำหนดเงื่อนไขเพื่อนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมที่เหมาะสม โดยครูคอยเป็นผู้กำกับดูแลกระตุ้นรวมถึงการให้แรงเสริม การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กได้เป็นอย่างดี ซึ่งการเรียนรู้เหล่านี้ของเด็กจะพัฒนาให้เด็กดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ส่งเสริมให้เด็กได้เข้าใจตนเองและผู้อื่น มีความคิดอิสระ รู้จักที่จะช่วยเหลือแบ่งปัน ความร่วมมือ และเรียนรู้ที่จะคิดและตัดสินใจ โดยการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น จึงมีความสำคัญต่อเด็กปฐมวัยอย่างยิ่ง (เยาวพา เดชะคุปต์, 2542)

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ในปัจจุบันมีรูปแบบที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งแต่ละรูปแบบล้วนสะท้อนการเติบโตทั้งด้านการเรียนรู้ พัฒนาการ และจิตใจของเด็กปฐมวัย การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ก็เป็นการจัดกิจกรรมศิลปะรูปแบบหนึ่งที่เน้นให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติกับสื่อวัสดุอุปกรณ์ โดยเน้นสื่อที่เป็นวัสดุเหลือใช้ ได้แก่ ขวดน้ำพลาสติก แก้วน้ำพลาสติก กระดาษ ไม้ กลองนม กลองยาสีฟัน หลอด ฟาขวด กระป๋องน้ำอัดลม เศษผ้า และเศษดินสอ ที่ไม่เป็นอันตรายแก่เด็ก โดยนำมาใช้ในการประดิษฐ์หรือสร้างผลงาน ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เป็นผู้คิดกำหนดวางแผน ตัดสินใจ และลงมือปฏิบัติผลงานศิลปะสร้างสรรค์ด้วยตนเองผ่านกระบวนการคิดการแก้ปัญหา พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกทักษะด้านการคิด จินตนาการ และส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์ผลงานที่แปลกใหม่ หลากหลายรูปแบบ ส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่ดีต่อไป นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยหลายเรื่องสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของกิจกรรมศิลปะที่มีต่อพัฒนาการด้านสังคมของเด็กปฐมวัย อาทิ การวิจัยของ อโนชา ธิรธำรง (2550) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ซึ่งผลการวิจัย พบว่า หลังการทดลอง เด็กปฐมวัยมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวิจัยของ พรเพ็ญ บัวทอง (2555) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุธรรมชาติท้องถิ่นที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย ซึ่งผลการวิจัยก็อยู่ในทิศทางที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่สูงขึ้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากเหตุผลและความจำเป็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้เพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล โดยเน้นการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนอย่างมีความหมาย ได้ช่วยเหลือครูและเพื่อน ได้แบ่งปันอุปกรณ์และสิ่งของต่าง ๆ รวมถึงการร่วมมือกันในการทำงานจนสำเร็จ ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางให้ครูปฐมวัย และผู้เกี่ยวข้องกับการจัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัย ในการนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ไปพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการแบ่งปันสิ่งของ และด้านร่วมมือในการทำงาน ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้

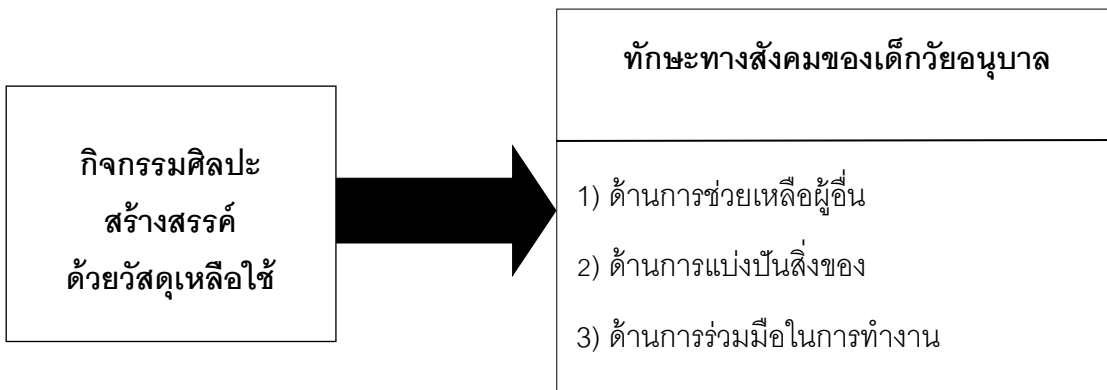
สมมติฐานการวิจัย

เด็กวัยอนุบาลที่ได้เรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการแบ่งปันสิ่งของ และด้านร่วมมือในการทำงาน หลังการทดลองสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง

คำถามการวิจัย

เด็กวัยอนุบาลที่ได้เรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการแบ่งปันสิ่งของ และด้านร่วมมือในการทำงาน เป็นอย่างไร

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

เรื่อง การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้เพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ ทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล รวมถึงการศึกษาเกี่ยวกับบริบทการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ของโรงเรียน และสนทนากับครูประจำชั้น เพื่อกำหนดกระบวนการในการวิจัย สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษารั้งนี้ ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 จำนวน 2 ห้องเรียน จำนวน 45 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนสุลักษณ์ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนสุลักษณ์ อำเภอมือง จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 20 คน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster random sampling) ด้วยวิธีการจับสลาก โดยจับสลากมา 1 ห้อง จากทั้งหมด 2 ห้อง ซึ่งผลการจับสลาก พบว่า ได้ห้องเรียนอนุบาล 2 ซึ่งมีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 20 คน มาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ และแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้

ผู้วิจัยมีกระบวนการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ จำนวน 30 แผน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 และคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-6 ปี ของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการจัดแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย ศิลปะจากวัสดุเหลือใช้ และแนวคิดเกี่ยวกับทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย รวมถึงการสังเกตการจัดประสบการณ์ระดับอนุบาลของโรงเรียนสุลักษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้

1.2 ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ โดยมีหลักเกณฑ์ในการวัสดุเหลือใช้ คือ ผู้วิจัยจะเลือกวัสดุที่มาจากสิ่งของเหลือใช้การการปฏิบัติกรรมต่าง ๆ ในห้องเรียน ในกิจวัตรประจำวัน โดยผู้วิจัยกำหนดรูปแบบของแผนการจัดประสบการณ์ ประกอบด้วย ชื่อกิจกรรม จุดประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม วัสดุ/อุปกรณ์ และการประเมินผล โดยมีขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการสร้างข้อตกลงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคม แนะนำอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม และร่วมกันวางแผนในการทำกิจกรรม พร้อมทั้งร่วมกันสาธิตการสร้างงานศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ระหว่างครูกับเด็ก 2) ขั้นดำเนินกิจกรรม เป็นการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ตามขั้นตอนที่กำหนดขึ้น 3) ขั้นสรุป เป็นการนำเสนอและอภิปรายเกี่ยวกับผลงานของเด็ก จากนั้นผู้วิจัยได้กำหนดแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ จำนวนทั้งสิ้น 30 แผน เพื่อใช้สำหรับจัดกิจกรรมจำนวนทั้งสิ้น 30 ครั้ง ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้

1. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ตัวนั่นเอง)	16. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ลูกส้มผลใหญ่)
2. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (มงกุฎสุดสวย)	17. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (โมบายแอปเปิ้ล)
3. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ร่างกายของฉันทัน)	18. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (หมวกสับปะรด)
4. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (นิ้วมือทั้งห้า)	19. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (มาลัยให้แม่)
5. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ติด ติด ติด)	20. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (พ่อว้ว แม่ว้ว)
6. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (เสื้อชูชีพลอยน้ำ)	21. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ขอ ไชโยในเล้า)
7. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (บ้านอิสระ)	22. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (แม่ไก่สีแดง)
8. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ตุ๊กตาแสนกล)	23. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (วัวตัวโต)
9. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ฟองพินสะอาดจัง)	24. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ถ้วยนม)
10. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (แปรงสีฟัน)	25. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ปลาโลมา)
11. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (โมบายมือน้อย)	26. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ปลาหมึกยักษ์)
12. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (กลิ้งไข่ไปมา)	27. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ขอ ไชโยในเล้า)
13. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ข้าวโนจาน)	28. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ลูกแอปเปิ้ล)
14. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ลูกโปรงกลม ๆ)	29. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (เคียวเกี่ยวข้าว)
15. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (สับปะรด)	30. กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ (ต้นข้าวสีทอง)

1.3 ผู้วิจัยนำแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบหาความสอดคล้องของเนื้อหาและเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม (Content Validity) และความเหมาะสมในการเลือกวัสดุเหลือใช้มาใช้ในการจัดกิจกรรม รวมถึงความสอดคล้องในการประเมินผล โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแผนการจัดประสบการณ์ศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้เท่ากับ 1.00 ในทุกแผนการจัดประสบการณ์

2. แบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล

แบบประเมินทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ผู้วิจัยได้พัฒนามาจากการศึกษาแบบประเมินทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างของแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล โดยศึกษาข้อมูลจากหลักสูตร เอกสาร ตำรา วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล จากนั้นผู้วิจัยกำหนดโครงสร้างของแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล โดยพิจารณาว่าหนักความสำคัญของประเด็นที่ใช้ในการสังเกต ประกอบด้วย ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น จำนวน 5 ข้อ ด้านการแบ่งปันสิ่งของ จำนวน 5 ข้อ และด้านด้านการร่วมมือในการทำงาน จำนวน 5 ข้อ รวมทั้งสิ้น 15 ข้อ ข้อละ 2 คะแนน รวมเป็น 30 คะแนน โดยแบ่งเกณฑ์การให้คะแนนออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

2 คะแนน หมายถึง เด็กแสดงทักษะทางสังคมด้วยตนเอง

1 คะแนน หมายถึง เด็กแสดงทักษะทางสังคมโดยเพื่อนหรือครูร้องขอให้ร่วมมือ

0 คะแนน หมายถึง เด็กไม่แสดงทักษะทางสังคมหรือปฏิเสธที่จะปฏิบัติ

แสดงน้ำหนักความสำคัญจำนวนข้อดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงสร้างของแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล

ทักษะทางสังคม	น้ำหนักคะแนน	จำนวนข้อ
1. ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น	33.33%	5
2. ด้านการแบ่งปันสิ่งของ	33.33%	5
3. ด้านการร่วมมือในการทำงาน	33.33%	5
รวม	100%	15

2.2 ผู้วิจัยสร้างแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ ที่มีประเด็นในการสังเกตพฤติกรรมครอบคลุม 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการแบ่งปันสิ่งของ และด้านการร่วมมือในการทำงาน โดยมีผู้วิจัยเป็นผู้สังเกตพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคลด้วยตนเอง และให้เด็กแสดงพฤติกรรมที่เป็นทักษะทางสังคมในขณะที่เด็กปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดในการดำเนินการ ดังนี้

1) ผู้วิจัยนำแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เป็นรายข้อ ซึ่งพบว่า ประเด็นในแบบประเมินทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 ทุกข้อ แสดงว่าแบบประเมินทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล มีค่าความตรงเชิงเนื้อหาผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ต้องมีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป (วรวิณี แกมเกตุ, 2551) และผู้วิจัยปรับแก้ภาษาที่ใช้ในแบบประเมินทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

2) ผู้วิจัยนำแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ไปทดลองนำร่อง (Try out) กับเด็กอนุบาลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนวัดนาวง อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 21 คน พบว่า ผู้วิจัยสามารถดำเนินการสังเกตพฤติกรรมที่สะท้อนถึงทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลตามประเด็นที่กำหนดในแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้โดยไม่ติดขัด และศึกษาความชัดเจนของพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ที่สามารถวัดและประเมินผลได้

3) ผู้วิจัยนำแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลที่ได้ไปทดลองนำร่องกับเด็กอนุบาลมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง มาหาค่าความเที่ยงของแบบประเมินทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล โดยการหาความเที่ยงแบบ Inter-rater reliability พบว่า แบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลมีความเที่ยงเท่ากับ 0.89 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ยอมรับได้ที่ 0.60 ขึ้นไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi - experimental research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองแบบกลุ่มเดียว โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One group pretest - posttest design (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2548) ซึ่งผู้วิจัยมีกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากครูประจำชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนสุลักษณ์ เพื่อขออนุญาติในการเก็บรวบรวมข้อมูล และอธิบายรายละเอียดในการดำเนินการวิจัย พร้อมจัดเตรียมสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำการทดลองให้เหมาะสม

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

2.1 ระยะที่ 1 ระยะการเก็บรวบรวมข้อมูลก่อนการทดลอง

ผู้วิจัยนำแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการแบ่งปันสิ่งของ และด้านการร่วมมือในการทำงาน มาดำเนินการสังเกตเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนสุลักษณ์ อำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นรายบุคคลก่อน

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 1 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 5 - 9 พฤศจิกายน 2561 ในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ ระยะเวลา 10.00 - 10.50 น. แล้วนำมาวิเคราะห์คะแนนความทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดขึ้น

2.2 ระยะเวลาที่ 2 ระยะเวลาดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยนำแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เคลื่อนไหวและจังหวะประกอบเพลง ไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนสุลักษณ์ อําเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 โดยผู้วิจัยใช้ระยะเวลาในการทดลองทั้งสิ้น 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 3 วัน ได้แก่ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ระหว่างเดือนพฤศจิกายน 2561 ถึง มกราคม 2562 ในช่วงกิจกรรมสร้างสรรค์ ระยะเวลา 10.00 - 10.50 น. โดยผู้วิจัยเป็นผู้จัดกิจกรรมด้วยตนเอง

2.3 ระยะเวลาที่ 3 ระยะเวลาเก็บรวบรวมข้อมูลหลังการทดลอง

ผู้วิจัยนำแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการแบ่งปันสิ่งของ และด้านการร่วมมือในการทำงาน มาดำเนินการสังเกตเด็กชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2561 โรงเรียนสุลักษณ์ อําเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 เป็นรายบุคคลหลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ โดยใช้ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 1 สัปดาห์ ระหว่างวันที่ 25 มกราคม - 1 กุมภาพันธ์ 2562 ในกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติ ระยะเวลา 10.00 - 10.50 น. แล้วนำมาวิเคราะห์คะแนนความทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ตามเกณฑ์การให้คะแนนที่กำหนดขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการแบ่งปันสิ่งของ และด้านการร่วมมือในการทำงาน มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

2. ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากแบบสังเกตทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลใน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ด้านการแบ่งปันสิ่งของ และด้านการร่วมมือในการทำงาน ทั้งก่อนและหลังการทดลอง มาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลทั้ง 3 ด้าน มาเปรียบเทียบโดยการทดสอบค่าที่แบบกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test Dependent samples)

เกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล (ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2548) แบ่งการแปลผลออกเป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

2.1 เกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนรายด้านทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล (10 คะแนน)

8.01 – 10.00	หมายถึง	เด็กวัยอนุบาลมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับ ดีมาก
6.01 – 8.00	หมายถึง	เด็กวัยอนุบาลมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับ ดี
4.01 – 6.00	หมายถึง	เด็กวัยอนุบาลมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับ ปานกลาง
2.01 – 4.00	หมายถึง	เด็กวัยอนุบาลมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับ พอใช้
0.00 – 2.00	หมายถึง	เด็กวัยอนุบาลมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับ ปรับปรุง

2.2 เกณฑ์การแปลผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนภาพรวมของทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล (30 คะแนน)

24.01 – 30.00	หมายถึง	เด็กวัยอนุบาลมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับ ดีมาก
18.01 – 24.00	หมายถึง	เด็กวัยอนุบาลมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับ ดี
12.01 – 18.00	หมายถึง	เด็กวัยอนุบาลมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับ ปานกลาง
6.01 – 12.00	หมายถึง	เด็กวัยอนุบาลมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับ พอใช้
0.00 – 6.00	หมายถึง	เด็กวัยอนุบาลมีทักษะทางสังคมอยู่ในระดับ ปรับปรุง

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้เพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล สามารถสรุปผลได้ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ก่อนและหลังการทดลอง

ตัวแปรตาม	เด็กวัยอนุบาล (n=20)							t	p
	ก่อนการทดลอง			หลังการทดลอง					
	\bar{x}	S.D.	ระดับ	\bar{x}	S.D.	ระดับ			
ทักษะทางสังคม	12.45	1.73	ปานกลาง	28.35	1.18	ดีมาก	36.08*	.00	
1. ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น	4.25	0.91	ปานกลาง	9.75	0.44	ดีมาก	26.00*	.00	
2. ด้านการแบ่งปันสิ่งของ	4.05	1.19	ปานกลาง	9.15	0.81	ดีมาก	14.09*	.00	
3. ด้านการร่วมมือในการทำงาน	4.15	0.93	ปานกลาง	9.45	0.69	ดีมาก	20.18*	.00	

*p < .05

ตารางที่ 3 พบว่า หลังการทดลอง เด็กวัยอนุบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมสูงสุด คือ ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น อยู่ในระดับ ต่ำมาก ($\bar{X} = 9.75, S.D. = 0.44$)

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้เพื่อส่งเสริมทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า เด็กวัยอนุบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมในภาพรวม 3 ด้าน สูงกว่าก่อนการทดลอง โดยมีค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการทดลองอยู่ในระดับปานกลาง เท่ากับ 12.45 และหลังการทดลองอยู่ในระดับต่ำมาก เท่ากับ 28.35 แสดงถึงประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ ที่มีผลต่อทักษะทางสังคมของเด็กวัยอนุบาล โดยผู้วิจัยขอเสนอประเด็นในอภิปรายออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ประเด็นที่ 1 ด้านการช่วยเหลือผู้อื่น ผลการวิจัย พบว่า เด็กวัยอนุบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการทดลองอยู่ในระดับต่ำมาก แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้สามารถส่งเสริมทักษะทางสังคม ด้านการช่วยเหลือผู้อื่นให้แก่เด็กวัยอนุบาลได้ เนื่องจาก การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ที่ครูจัดขึ้น เป็นกิจกรรมที่ครูเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มผ่านวัสดุอุปกรณ์ที่เด็กคุ้นเคย ส่งผลให้เด็กมีความมั่นใจในการใช้วัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ กล้าที่จะแนะนำวิธีการลงมือปฏิบัติกิจกรรมให้แก่เพื่อน และอำนวยความสะดวกให้แก่เพื่อน เมื่อเพื่อนขอร้อง อีกทั้งการจัดปฏิบัติกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ ยังทำให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างมีความหมาย เฝ้ามองตนเอง และเฝ้ามองเพื่อนในการทำงานร่วมกัน ส่งผลให้เด็กเห็นพฤติกรรมการทำงานของตนและกัน เมื่อเพื่อนไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติกิจกรรม เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีความท้าทาย จะทำให้เพื่อนกับเพื่อนได้ช่วยเหลือกัน ซึ่งพฤติกรรมเหล่านี้เป็นการปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยอันดีงาม และมีความพร้อมในขณะทำกิจกรรมอย่างมีความมุ่งหมาย ซึ่งครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกเปิดโอกาสเด็กปฏิบัติงานร่วมกัน ช่วยเหลือกันในการปฏิบัติกิจกรรม ภายใต้บรรยากาศที่มีอิสรภาพในการเรียนรู้ ให้สมาชิกที่ทำงานร่วมกันมีเสรีภาพในการช่วยเหลือกันอย่างมีความสุขและสนุกสนาน สอดคล้องกับ สิริมา ภิญญอนันตพงษ์ (2554) ที่กล่าวเกี่ยวกับพฤติกรรมทางสังคมไว้ว่า การพัฒนาความสามารถของเด็กในเรื่องช่วยเหลือตนเองและผู้อื่น หรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข ควรใช้การจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองและผู้อื่นเด็ก ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ รวมถึงการใช้กล่อมเนื้อส่วนต่าง ๆ เช่น การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ได้ทำงานเป็นกลุ่ม และสอดคล้องกับความคิดเห็นของ เยาวพา เดชะคุปต์ (2554) ที่กล่าวว่า การเตรียมกิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมให้กับเด็กควรคำนึงว่าจะเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กเป็นอิสระในการทดลอง ค้นคว้า และ

สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ นอกจากนี้ ยังมีโอกาสได้พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก สร้างความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตาเสริมสร้างความเข้าใจระหว่างรูปทรงและสี ซึ่งจะเป็นพื้นฐานต่อการเตรียมความพร้อมในการอ่าน และยังได้มีโอกาสพัฒนาทางสังคมจากการแลกเปลี่ยนวัสดุอุปกรณ์ หมุนเวียนกันรับผิดชอบในการใช้และเก็บอุปกรณ์ต่าง ๆ

2. ประเด็นที่ 2 ด้านการแบ่งปันสิ่งของ ผลการวิจัย พบว่า เด็กวัยอนุบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้สามารถส่งเสริมทักษะทางสังคม ด้านการแบ่งปันสิ่งของให้แก่เด็กวัยอนุบาลได้เป็นอย่างดี เนื่องจากกิจกรรมที่จัดส่วนใหญ่เน้น เด็กจะได้เลือกวัสดุอุปกรณ์ร่วมกัน เด็กต้องเลือกใช้อุปกรณ์หรือวัสดุเหลือใช้ ได้แก่ ขวดน้ำพลาสติก แก้วน้ำพลาสติก กระดาษ ไม้ กลองนม กลองยาสีฟัน หลอด ฝาขวด กระป๋องน้ำอัดลม เศษผ้า และเศษดินสอที่ไม่เป็นอันตรายมาใช้ในการประดิษฐ์สร้างผลงาน ซึ่งการจัดกิจกรรมที่เกิดขึ้นจะอยู่ภายใต้กติกาและทรัพยากรที่จำกัด ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ในการเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันเป็นผู้คิดวางแผน ตัดสินใจและลงมือปฏิบัติผลงานศิลปะสร้างสรรค์ ด้วยเหตุผลดังกล่าว อาจเป็นสาเหตุสำคัญในการพัฒนาทักษะในแบ่งปันสิ่งของให้แก่เด็กปฐมวัย ซึ่งการจัดกิจกรรมศิลปะนั้นยังช่วยส่งเสริมให้แก่เด็กปฐมวัยได้มีโอกาสทำงานร่วมกับเพื่อน เด็กจึงเรียนรู้การแก้ปัญหาการทำงาน รู้จักปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงตนเองตลอดการปฏิบัติกิจกรรม ผ่านทำงานร่วมกับเพื่อน มีโอกาสได้ตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ ทำให้ให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับความรู้สึก ความสนใจ ความต้องการของตนเองและผู้อื่น การรับฟังมุมมอง ความคิดเห็นของเพื่อน รวมถึงฝึกให้เด็กได้การรู้จักรอคอยที่จะใช้อุปกรณ์ร่วมกับผู้อื่น การรู้จักแบ่งปันวัสดุ ของใช้ ๆ สอดคล้องกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2547) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่จะฝึกให้เด็กได้เรียนรู้การแบ่งปัน ควรเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดอิสระทางความคิด ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนอย่างมีความหมาย จะช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มมากขึ้น และส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งหนึ่งในกิจกรรมที่สะท้อนกระบวนการดังกล่าวนี้ คือ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ อีกทั้ง วิรุณ ตั้งเจริญ (2539) ได้ให้มุมมองเกี่ยวกับกิจกรรมศิลปะว่าสามารถเป็นตัวเสริมสร้างทักษะทางสังคม ส่งเสริมให้เด็กเกิดนิสัยรักการทำงานร่วมกับเพื่อน โดยมีครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกจัดเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมในการปฏิบัติกิจกรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ จะเปิดโอกาสเด็กจะมีส่วนร่วมในการจัดเตรียมอุปกรณ์ของตนเองร่วมกับเพื่อน ๆ รวมถึงแบ่งปันวัสดุที่ตนมี และมีการพูดคุยชวนเพื่อนให้เข้ามาร่วมกิจกรรม อีกทั้งยังเป็นการกระตุ้นให้เด็กได้แบ่งปันสิ่งต่าง ๆ ซึ่งกันและกันทั้งในขั้นการจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ ขั้นการปฏิบัติกิจกรรม จนกระทั่งขั้นในการเก็บอุปกรณ์ นำไปสู่การลดการยึดตนเองเป็นศูนย์กลางและสร้างพฤติกรรมทางสังคมที่ดีมากขึ้นให้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนและผู้อื่น อันก่อให้เกิดทักษะที่ดีทางสังคมต่อไป (Bandura 1986 อ้างอิงถึงใน สิริมา ภิญโญนนตพงษ์, 2550)

3. ประเด็นที่ 3 ด้านการร่วมมือในการทำงาน ผลการวิจัย พบว่า เด็กวัยอนุบาลมีค่าเฉลี่ยคะแนนทักษะทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยก่อนการทดลองมีค่าเฉลี่ยคะแนนอยู่ในระดับปานกลาง และหลังการทดลองอยู่ในระดับดีมาก เช่นกัน แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้สามารถส่งเสริมทักษะทางสังคม ด้านการร่วมมือในการทำงาน ให้แก่เด็กวัยอนุบาลได้เป็นอย่างดี อาจเป็นเพราะกิจกรรมที่จัดขึ้นส่งเสริมการร่วมมือกันอย่างตรงไปตรงมา กล่าวคือ การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ มีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้เด็กวัยอนุบาลได้ร่วมมือกัน มีปฏิสัมพันธ์กันในการทำงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เป็นกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่ฝึกให้เด็กได้เรียนรู้ และฝึกหัดทางด้านสังคม ซึ่งการที่เด็กได้ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดจากวัสดุใกล้ตัวยังทำให้เด็กเกิดความสุขในขณะที่ปฏิบัติกิจกรรม เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจ เด็กที่ทำงานร่วมกันจึงได้แสดงออกผ่านการแสดงความคิดเห็นในการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเพื่อนอย่างสร้างสรรค์และมีความสุข ทำให้เด็กยอมรับความคิดเห็นของเพื่อน และเคารพในการทำงานของเพื่อนนำไปสู่การทำงานร่วมกันจนสำเร็จ ดังที่ Schirmacher (2011 อ้างถึงใน พิจิตรา เกษประดิษฐ์, 2552) ที่กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ควรมีลักษณะที่ส่งเสริมให้เกิดความสมดุลระหว่างกระบวนการและผลผลิตทางศิลปะ กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ดีต้องให้เด็กได้เข้าใจ และเกิดความคิดรวบยอดในข้อเท็จจริงทั้งกระบวนการและผลผลิต ส่งเสริมและกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ โดยคำนึงถึงเด็กเป็นสำคัญที่เน้นกระบวนการให้รู้ว่าจะทำอะไร (เนื้อหา) เด็กต้องการทำอะไร (กระบวนการ) และเด็กต้องการอะไรเป็นผลผลิตขั้นสุดท้าย (ผลผลิต) ส่งเสริมให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงอย่างมีความหมาย ได้ค้นพบปัญหาและข้อมูลต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งการวางแผนในกิจกรรมศิลปะแต่ละครั้งจึงต้องสอนวิธีการแต่ละขั้นเพื่อให้เด็กมีโอกาสแสดงความเป็นตัวของตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นการค้นพบ การสืบค้น การประดิษฐ์ หรือการทดลองที่สร้างสรรค์

ผลสะท้อนจากการทำงานศิลปะทำให้ทราบถึงการเจริญเติบโตของเด็ก สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ ทักษะการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ซึ่งมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กและก่อให้เกิดการรับรู้ที่ลุ่มลึกของเด็กปฐมวัย ที่แสดงออกถึงการเติบโตทางด้านความคิด และการเข้าใจธรรมชาติ (Lowenfeld and Brittain, 1975 อ้างถึงใน วิบูลย์ลักษณ์ สารวิจิตร, 2548) อีกทั้งการได้เลือกใช้วัสดุอย่างเห็นคุณค่าและมีความหมาย เด็กจะเกิดความรู้สึกลึกซึ้งในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ร่วมกับผู้อื่น ส่งผลให้เด็กจะเกิดความรู้สึที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น (Lasky and Mukerji, 1980 อ้างถึงใน เยาวพา เดชะคุปต์, 2542) นอกจากนี้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ ยังเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการร่วมมือในการทำงาน ทำให้เด็กได้เรียนรู้บทบาทของตนเอง และนำไปสู่การพัฒนาทักษะทางสังคมให้เพิ่มสูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรเพ็ญ บัวทอง (2555) ที่กล่าวถึงการศึกษาศักยภาพพฤติกรรมทางสังคมเกี่ยวกับการร่วมมือในการทำงานผ่านการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุธรรมชาติท้องถิ่น แสดงผลการวิจัยว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุธรรมชาติท้องถิ่นส่งผลให้เด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางสังคมในด้านการร่วมมือสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

1.1 ครูควรจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ให้ความรู้สึกอบอุ่น ผ่อนคลาย เป็นมิตร และรวมถึงจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ง่ายในห้องถื่น

1.2 ครูที่จะนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ไปจัดให้แก่เด็กวัยอนุบาลควรศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาให้ลึกซึ้ง รวมถึงศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามบริบทอย่างเหมาะสม

1.3 ครูควรจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ด้วยเทคนิควิธีที่มีความหลากหลายตามความสนใจของผู้เรียนทั้งกิจกรรมกลุ่มใหญ่ กลุ่มย่อย หรือรายบุคคล

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยที่เกี่ยวกับจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ที่ส่งเสริมทักษะด้านอื่น ๆ ให้แก่เด็กวัยอนุบาล เช่น ทักษะภาษา ทักษะการแก้ปัญหา ฯลฯ

2.2 ควรมีการวิจัยเพื่อนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่ไม่ใช่รูปแบบที่เกี่ยวกับวัสดุเหลือใช้แต่เป็นรูปแบบที่แตกต่างและหลากหลายออกไป ในการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย

2.3 ควรมีการวิจัยเพื่อนำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุเหลือใช้ไปใช้กับประชากรอื่น เช่น ประถมศึกษา หรือมัธยมศึกษา ฯ โดยพัฒนารูปแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสามารถที่สูงขึ้นของกลุ่มประชากร

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2547). *คู่มือเลี้ยงลูกวัยอนุบาลให้เก่งฉลาดเป็นคนดีมีคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: สนุกอ่าน.

พรเพ็ญ บัวทอง. (2555). *ผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยวัสดุธรรมชาติท้องถิ่นที่มีต่อพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

พัชรี ผลโยธิน. (2551). "การจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยด้านอารมณ์ จิตใจและสังคม" ใน *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย หน่วยที่ 11*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาวิชาศึกษาศาสตร์.

พิจิตรา เกษประดิษฐ์. (2552). *ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยขนมอบ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- เยาวพา เดชะคุปต์. (2542). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: แม็ค.
- _____. (2554). *กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ล้วน สายยศ และอังคณา สายยศ. (2548). *เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิบูลย์ลักษณ์ สารวิจิตร. (2548). *ศิลปะสำหรับครูประถม*. กรุงเทพฯ: หลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2539). *ศิลปะศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2550). *เอกสารประกอบการเรียนวิชา ECED 201 การศึกษาปฐมวัย Early Childhood Education*. หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย.
- _____. (2554). *การวัดและประเมินเด็กแนวใหม่: เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อโนชา ธีรธำรง. (2550). *การใช้รูปแบบกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อการเรียนรู้ต่อการพัฒนาทักษะทางสังคมของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.